

Een institutionele verklaring voor het economische verval en de onderontwikkeling van Wallonië

Een vergelijkende casestudie naar de mate van
sociaal kapitaal in Wallonië en Vlaanderen

Macalou, O.J.

S1620967

Inleiding

Wanneer er wordt gesproken over ontwikkeling en onderontwikkeling gaat dit zelden over Europese landen. Toch is er binnen Europa en binnen Europese landen een grote diversiteit in de mate van ontwikkeling. Een opvallende case is België.

De Belgische regio Wallonië heeft lange tijd Vlaanderen economisch gedomineerd. In Wallonië waren grote steenkoolreserves aanwezig. Daarnaast was het een van de eerste regio's van Europa die industrialiseerde waardoor er sprake was van grote economische groei in de 19^e eeuw (Mnookin & Verbeke, 2009, pp. 158-159). In Vlaanderen was geen sprake van moderne industrie, de bekende textielindustrie is nooit volledig geautomatiseerd geweest. De industrie was vooral gebaseerd op goedkope arbeidskrachten in de provincies West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen. Daarnaast was er de haven van Antwerpen, die kon profiteren van de groeiende vraag naar steenkool en de vondst van kobalt en koper in Belgisch Congo (Buyst, 2011, pp. 332). Ondanks deze ontwikkelingen in Vlaanderen is Wallonië tot ver in de 20ste eeuw economisch dominant geweest binnen België.

In de jaren 60 van de 20ste eeuw raakte de Waalse economie echter in zwaar verval, door de afname van de steenkoolindustrie. Ondertussen bloeide de Vlaamse economie juist op. De economische crisis die België trof tussen 1975 en 1985 maakte het vervolgens van kwaad tot erger. Tot op de dag van vandaag is de Waalse economie er niet in geslaagd om zichzelf te herstellen. In 2018 concludeerde Willy Borsus, minister-president van het Waalse gewest, dat zijn regio nog steeds achter loopt op Vlaanderen. Dit is zowel op het gebied van werkeloosheid, werkzaamheidsgraad en bbp per capita. Daarnaast is het Waalse aandeel van het nationale bbp slechts 23,22 procent (Van de Velden, 2018). Het is opvallend om te zien dat de regio Wallonië niet in staat is geweest om zich te ontwikkelen na de afname van de steenkool en staalindustrie. De Waalse regio bleef steken bij traditionele industrieën, terwijl Vlaanderen koos voor industrie met hoge toegevoegde waarde. Op die manier heeft Vlaanderen in de jaren 1960 economisch afstand kunnen nemen van Wallonië. Een afstand die tot de dag van vandaag niet is overbrugd (Van de Velden, 2018).

Het historisch institutionalisme van Acemoglu en Robinson is een van de meest vooraanstaande theorieën op het gebied van ontwikkeling en onderontwikkeling. De theorie gaat goed op voor een aantal minder ontwikkelde gebieden. De vraag is echt of deze vorm van historisch institutionalisme het verschil in de mate van ontwikkeling tussen Wallonië en Vlaanderen kan verklaren. Acemoglu en Robinson stellen dat de aanwezigheid van inclusieve economische en politieke instituties de ontwikkeling van een land of een regio bepalen.

Inclusieve economische instituties vormen inclusieve markten, welke op hun beurt zorgen voor gelijken kansen en de vrijheid om talenten te ontwikkelen. Daarnaast stimuleren deze instituties technologie en onderwijs. Vooral de technologische innovaties zorgen voor een stijging in de productiviteit, wat een positief effect heeft op de welvaart (Acemoglu & Robinson, 2012, pp. 77). Met inclusieve politieke instituties refereren Acemoglu en Robinson naar instituties die gecentraliseerd en pluralistisch zijn. Deze instituties stellen de vrijheden van het volk veilig. Een staat kan niet aan haar taken voldoen, zoals de rechtstaat handhaven en de economische activiteiten aanmoedigen en reguleren, als er niet een bepaalde mate van centralisatie gaande is. Daarnaast verzekert het pluralistische aspect van de inclusieve instituties dat de macht niet wordt gegrepen door een individu of een kleine groep (Acemoglu en Robinson, 2012, pp. 80-81). Volgens Acemoglu en Robinson is het verschil in welvaart tussen landen of regio's te verklaren aan de hand van de instituties die daar aanwezig zijn. Zij stellen dat de aanwezigheid van inclusieve politieke en economische instituties de welvaart en ontwikkeling stimuleren. Verschil in welvaart en ontwikkeling is het gevolg van een verschil in instituties, vooral in de mate van inclusiviteit.

Wallonië en Vlaanderen hebben vandaag de dag verschillende politieke instituties, echter was dit ten tijde van het verval van Wallonië nog niet aan de orde. Het lukte België als unitaire staat niet om beide delen van het land te ontwikkelen, ondanks dezelfde politieke instituties. In Vlaanderen werd gekozen voor een tactiek van innovatie en moderne industrie wat, in combinatie met de lage lonen, voor een goede concurrentiepositie zorgde. In Wallonië werd gekozen voor het behoud van de traditionele industrieën, ondanks de noodzaak van grote subsidies. Hoewel in Wallonië en in Vlaanderen dezelfde politieke instituties van kracht waren, zijn die er niet in geslaagd om dezelfde mate van ontwikkeling te genereren. Wat is contrast staat met wat Acemoglu en Robinson zeggen. In dit onderzoek ga ik op zoek naar de oorzaak van het verschil in ontwikkeling onder dezelfde instituties tussen Wallonië en Vlaanderen. In dit onderzoek ga ik me bezighouden met de vraag: *Waarom waren de politieke instituties in België niet in staat Wallonië te ontwikkelen?*

Een andere theorie over de ontwikkeling van regio's wordt aan gedragen door Rodríguez-Pose, de theorie van institutionele dichtheid. Deze stelt dat er een juiste dichtheid moet zijn van zowel formele als informele instituties om ontwikkeling op die manier mogelijk te maken. Rodríguez-Pose stelt dat informele instituties, zoals cultuur, geschiedenis en identiteit, een rol spelen bij het vermogen van een regio om economisch te ontwikkelen. De aanwezigheid hiervan zal de ontwikkeling bevorderen. Terwijl de afwezigheid de ontwikkeling kan belemmeren, zelfs als er sprake is van inclusieve instituties zoals Acemoglu

en Robinson die besproken hebben (Rodríguez-Pose, 2013, pp. 1038-1039). Rodríguez-Pose stelt dus dat er meer nodig is om te ontwikkelen dan alleen de inclusieve instituties van Acemoglu en Robinson. De missende factor is volgens Rodríguez-Pose de mate van sociaal kapitaal. De theorie van institutionele dichtheid stelt dat het verschil in ontwikkeling en welvaart te verklaren is aan de hand van het verschil in informele instituties of sociaal kapitaal. Sociaal kapitaal bepaalt in hoeverre er sprake is van kennisoverdracht en samenwerking binnen een regio, door de afname van onzekerheid en informatiekosten, maar ook door de juiste prikkels te leveren om samenwerking te bevorderen (Rodríguez-Pose, 2013, pp. 1038-1039). Hieruit volgt dat een hogere mate van sociaal kapitaal voor een betere ontwikkeling zorgt. Rodríguez-Pose noemt de identiteit van een regio als onderdeel van sociaal kapitaal, dit is het deel wat ik ga onderzoeken.

Ik zal de onderzoeksvraag behandelen aan de hand van een vergelijkende casestudie naar de mate van sociaal kapitaal in Wallonië en Vlaanderen. Sociaal kapitaal is geoperationaliseerd aan de hand van hoe Vlaams, Waals of Belgisch de bevolking van Vlaanderen en Wallonië zich voelen. Hoe meer de bevolking zich met de regio identificeert, hoe hoger het sociaal kapitaal van de regio. Indien de Vlaamse bevolking zich meer met haar regio identificeert dan de Waalse bevolking, duidt dit in theorie van Rodríguez-Pose op een lagere mate van sociaal kapitaal voor het Waalse gewest. Dit vormt een oorzaak voor de ongelijke ontwikkeling waar België mee te kampen heeft.

Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zal ik eerst een theoretisch afweging maken. Vervolgens zal ik het economische verval van Wallonië en de stap naar een federaal systeem in kaart brengen. Om sociaal kapitaal aan te duiden zal ik daarna kijken naar de mate waarin de Vlaamse bevolking zich Vlaams of Belgisch voelt. Vervolgens zal ik kijken naar de mate waarin de Waalse bevolking zich Waals of Belgisch voelt. Tot slot zal ik uitspraak doen over de toepasbaarheid van de theorie van Rodríguez-Pose.

Politieke instituties of sociaal kapitaal

Acemoglu en Robinson bespreken in het boek *why nations fail: The origins of power, prosperity and poverty* hun variant van het historisch institutionalisme (2012). Hier stellen zij dat een verschil in welvaart kan worden verklaard aan de hand van de politieke instituties die van kracht zijn in een land. Acemoglu en Robinson stellen dat de welvaart afhankelijk is van zowel de politieke als de economische instituties. Politieke instituties bepalen de uitkomst en de manier van spelen van het politieke spel. Het zijn de regels die politieke prikkels bepalen (Acemoglu & Robinson, 2012, pp. 79). Inclusieve politieke instituties zorgen voor een brede

distributie van politieke macht. Daarnaast zorgen inclusieve politieke instituties voor beperkingen van de macht, zodat een individu of kleine elite de macht niet naar zich toe kan trekken. De politieke macht ligt bij een grote coalitie van pluralistische groepen (Acemoglu & Robinson, 2012, pp. 80). Inclusieve economische instituties stimuleren de participatie van de bevolking in economische activiteiten die hun talenten benutten. Dit gebeurt door het veiligstellen van de eigendomsrechten, een eerlijke rechtsgang en gelijke kansen (Acemoglu & Robinson, 2012, pp. 74-75). Inclusieve economische instituties stimuleren de groei van het totale inkomen, maar zorgen daarnaast ook voor winnaar en verliezers door ontwikkeling en innovatie. Deze instituties stimuleren, door middel van eigendomsrechten en gelijke kansen, innovatie. Om een samenleving welvarend te maken, zijn er constant innovaties nodig. Nieuwe manieren om dingen te doen (Acemoglu & Robinson, 2012, pp. 183). Toch wordt niet altijd voor deze tactiek gekozen. In het proces van innovatie treedt altijd creative destruction op, het nieuwe vervangt het oude. Creative destruction treedt op als er door een nieuwe uitvinding bestaande vaardigheden of machines overbodig raken (Acemoglu en Robinson, 2012, pp. 84). De achterblijvers zien door innovatie winsten dalen of macht verkleinen, zij zijn de verliezers van innovatie. Dat innovatie ook verliezers kent, door het proces van creative destruction, zorgt voor de nodige oppositie van de verliezers, of de mogelijke verliezers. Acemoglu en Robinson stellen dat de vorm van de instituties bepalend is voor de ontwikkeling van een regio of een land. Inclusieve instituties zorgen voor een goede ontwikkeling, terwijl exclusieve instituties een tegenovergesteld effect hebben.

Uit de theorie van Acemoglu en Robinson zou volgen dat Wallonië minder goed heeft kunnen ontwikkelen omdat de politieke instituties daar minder inclusief waren dan in Vlaanderen, dit is echter niet erg waarschijnlijk. Ten tijde van, en voor, het economische verval van Wallonië was België een unitaire staat. Dit maakt het verschil tussen de instituties minimaal. De Waalse en Vlaamse instituties bestonden op dit moment nog niet, er waren slechts Belgische instituties die voor het hele land golden. Zowel Vlaanderen als Wallonië ontwikkelde zich onder dezelfde politieke instituties. Op dat moment was er nog geen mate van decentralisatie. De politieke decentralisatie kan eerder gezien worden als een gevolg van het economische verval van Wallonië dan dat deze als oorzaak zou kunnen gelden. Aan de instituties lag het verval van de Waalse economie en de ongelijke ontwikkeling tussen de twee regio's niet. Een institutionele verklaring zoals die van Acemoglu en Robinson gaat hier dus niet op.

Rodríguez-Pose beprekt de theorie van institutionele dichtheid. Deze stelt dat er een juiste dichtheid moet zijn van zowel formele als informele instituties, of sociaal kapitaal, om

ontwikkeling mogelijk te maken. Rodríguez-Pose stelt dat informele instituties, zoals cultuur, geschiedenis en identiteit, een rol spelen bij het vermogen van een regio om economisch te ontwikkelen. Deze instituties bevorderen het proces van kennis- en innovatieoverdracht, door onzekerheid en informatiekosten te verminderen. Informele instituties bepalen voor een groot deel de capaciteit van een regio om te leren (Rodríguez-Pose, 2013, pp. 1038-1039).

Daarnaast verbeteren de informele instituties de vereiste voorwaarde voor economische ontwikkeling. Door de juiste condities te creëren voor investeringen en andere economische activiteiten. Tegelijkertijd verkleint sociaal kapitaal de kans op sociale en politieke conflicten en instabiliteit.

Ook zorgt sociaal kapitaal met de juiste prikkels voor een balans tussen competitie en samenwerking op lokaal niveau, hetgeen ervoor zorgt dat een regio beter in staat is om zich aan te passen. Hierdoor groeien de bereidheid en de capaciteiten van lokale actoren om nieuwe technologieën en kennis toe te passen. De informele instituties uit zich in sterke communautaire banden en de aanwezigheid van een gedeelde politieke, sociale en culturele geschiedenis, welke nodig zijn om stabiele netwerk van bedrijven op te bouwen (Rodríguez-Pose, 2013, pp. 1039). Rodríguez-Pose stelt dat sociaal kapitaal een rol speelt bij de ontwikkeling en innovatie van een regio. Dit gebeurt door de regio te voorzien van prikkels om te innoveren en samen te werken in een veranderlijke economie (Rodríguez-Pose, 2013, pp. 1039).

Bernard Musyck maakt een schets van Zuidwest-Vlaanderen, wat een mooi voorbeeld is voor de theorie van Rodríguez-Pose. In dit gebied toont Musyck aan dat er een grote mate van regionale autonomie is in besluitvorming. En een groot aantal lokale bedrijven in deze regio actief zijn en zo de basis vormen voor de regionale ontwikkeling. Tot slot wordt ook de gedeelde geschiedenis benoemd, een geschiedenis van armoede en onderontwikkeling. Als vergeten regio binnen België was Zuidwest-Vlaanderen op zichzelf aangewezen voor de ontwikkeling. Een voorbeeld hiervan is de ontwikkeling van de vlasindustrie en haar uitlopers (Musyck, 1995, pp. 624-628). Musyck stelt dat de voortvarende ontwikkeling van de regio ten delen is toe te schrijven aan de manier van samenwerken in deze regio. Op individueel niveau is er sprake van competitie, terwijl er op collectief niveau wordt samengewerkt (Musyck, 1995, pp. 631).

Alasdair Reid en Bernard Musyck beschrijven het industriële beleid in Wallonië (Musyck & Reid, 2000). Hier komen zij tot de conclusie dat de grote zwakte van Wallonië ligt bij culturele en sociale barrières om het politieke denken te veranderen (Musyck & Reid, 2000, pp. 195). Daarnaast veroorzaakt het complexe governance systeem een nadruk op ad

hoc oplossingen voor lokale gemeenschappen. Tussen de gemeenschappen is er een grote concurrentie, waarin iedereen zichzelf aanprijst. Maar door de lokale focus en het gebrek aan samenwerking is er geen focus op regionale handelketens (Musyck & Reid, 2000, pp. 190).

In de twee situaties die hierboven zijn beschreven is een verschil te zien in de mate waarin wordt samen gewerkt. Volgens Rodríguez-Pose is dit verschil te verklaren aan de hand van de mate van sociaal kapitaal in een regio. De theorie van institutionele dichtheid stelt dat een regio met meer sociaal kapitaal beter ontwikkeld zal zijn en beter op lokaal niveau samenwerkt. Terwijl een gebrek aan sociaal kapitaal de ontwikkeling belemmert. De hypothese van deze theorie stelt dat er in Vlaanderen een hogere mate van sociaal kapitaal zal zijn dan in Wallonië. De ontwikkeling en innovatie in Vlaanderen zijn aan de hoge mate van sociaal kapitaal te danken. Vlaanderen is beter ontwikkeld en er wordt beter samengewerkt. Ook is er een grote aantal Vlaamse bedrijven aanwezig met goede capaciteiten om zich aan te passen aan een veranderlijke economie. Rodríguez-Pose verklaart het gebrek aan samenwerking en de onderontwikkeling in Wallonië aan een kleine mate van sociaal kapitaal. In Wallonië werd eerder gekozen voor ad hoc oplossingen. Het gebrek aan sociaal kapitaal is ook terug te zien in het kleine aantal Waalse bedrijven. Externe investeerders controleren al lange tijd de Waalse economie (Musyck & Reid, 2000, pp. 184) Sociaal kapitaal wordt geoperationaliseerd aan de hand van de identificatie met de regio of het land.

Het economische verval van Wallonië

België kan worden onderverdeeld in drie gewesten en drie taalgemeenschappen. Vlaanderen is het eerste gewest. Dit is de grootste, in inwonertal en oppervlakte, van de drie gewesten en de enige die ééntalig is; Vlaamstalig. Vlaanderen bestaat uit vijf provincies: Antwerpen, Limburg, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant (De Vlaamse overheid, z.d). Vlaanderen is gelegen in het noordwesten van België, grenzend aan Nederland, de Noordzee en een klein stukje Frankrijk. Het Vlaamse gewest is lange tijd gedomineerd, zowel economisch als politiek, door het tweede gewest, Wallonië. Wallonië is gelegen in het zuidoosten van België, grenzend aan Frankrijk, Duitsland, Luxemburg en een klein stukje Nederland. Net als Vlaanderen telt Wallonië vijf provincies: Henegouwen, Waals-Brabant, Namen, Luik en Luxemburg (De Vlaamse overheid, z.d). Het Waalse gewest heeft van oudsher kunnen profiteren van de aanwezigheid van steenkool. Als gevolg hiervan ontwikkelde zich hier bloeiende staal-, glas-, metaal- en machine-industrie, welke na de tweede wereldoorlog voor een snel herstel van het Waalse gewest, en België, zorgde (Buyst, 2011, pp. 331-333). Het laatste gewest is het Brussels Hoofdstedelijk gewest. Dit gaat om de

hoofdstad en de tweetalige gebieden daaromheen. Naast gewesten, kan België ook worden onderverdeeld in taalgemeenschappen. Zo is er de Vlaamse gemeenschap, deze bevindt zich in Vlaanderen en in het tweetalige Brussels gewest. De Franse gemeenschap bevindt zich eveneens in het Brussel gewest en in het overgrote deel van Wallonië. Het laatste stukje Wallonië, aan de Duitse grens, valt onder de Duitse gemeenschap (Vogl & Hüning, 2010, pp. 229-232).

België heeft kunnen profiteren van de naoorlogse wederopbouw aan het eind van de jaren veertig. Om deze reden spreekt men over de periode tussen 1944 en 1948 van het ‘Belgisch mirakel’. De Waalse industrie had de oorlog relatief goed overleefd. Daarnaast leverde de Antwerpse haven en grondstoffen levering aan de geallieerden voldoende op voor de wederopbouw. Dit gaf de regering de kans om een beleid te implementeren met als doel het opvoeren van de steenkoolproductie en de bevordering van de industrie. De Waalse industrie had al een groot voordeel omdat deze gespecialiseerd was in de productie van staal, machines en andere metalen (Buyst, 2011, pp. 333). Allemaal producten waar een grote vraag naar was in naoorlogs Europa. Onder invloed van deze factoren wist België, met Wallonië als motor, zich snel te ontwikkelen na de Tweede Wereldoorlog. Een nadeel van de snelle ontwikkeling in de Waalse industrie is dat er een snelle stijging in lonen mee gepaard ging. Langzamerhand was de rest van Europa zich economisch aan het herstellen, wat gepaard ging met de ontwikkeling van moderne industrie. Dit zorgde voor een afname van de buitenlandse vraag en een verslechtering van de Waalse concurrentiepositie. De Waalse industrie was niet bezig met moderniseren, de focus lag op schaalvergroting (Van der Wee, 1987, pp. 200-202).

De Waalse steenkoolindustrie is in de jaren 50 van de 20ste eeuw zwaar getroffen door de toenemende internationale concurrentie. In de Waalse steenkoolindustrie zorgde de hoge lonen voor hoge productiekosten. Daarnaast begonnen de Waalse mijnen tekenen van uitputting te vertonen. De gehele industrie kwam onder druk te staan, maar op de been gehouden met grote overheidssubsidies. Tegelijkertijd was er een doorbraak van goedkope olie, die ingevoerd werd via de haven van Antwerpen. De opkomst van de olie brachten de structurele problemen van de Waalse steenkoolindustrie aan het licht (Buyst, 2011, pp. 333). De Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal (EGKS) bood nog substantiële hulp aan de Waalse mijnen sector met als doel de sluiting van verlies draaiende mijnen en herstructurering van de steenkoolindustrie. Met dit geld werden echter weinig mijnen gesloten, ze werden vooral gebruikt om verlies draaiende mijnen te subsidiëren (Van der Wee, 1987, pp. 202). De opkomst van de olie en de subsidiëring van verlieslatende mijnen waren twee factoren die voor de steenkoolcrisis rond 1958 zorgde. Tussen 1957 en 1961 moesten er tientallen mijnen

sluiten en ongeveer 50.000 banen gingen verloren in Wallonië. Dit is een goed voorbeeld van creative destruction. De regering reageerde hierop met de expansiewetten, welke als doel hadden België een betere internationale concurrentiepositie te geven en om regio's met structurele problemen te ontwikkelen. Dit werd gedaan doormiddel van subsidies, belastingvoordelen, de ontwikkeling van goed uitgeruste industrieterreinen en het afbouwen en vervangen van verouderde industrieën. Dit alles mocht niet baten voor de, eerst zo dominante, provincies van Luik en Henegouwen. In deze provincies waren de lonen in de steenkoolindustrie hoog als gevolg van het 'Belgisch mirakel'. Deze hoge lonen zorgden ervoor dat de arbeidskosten voor de hele provincie hoog werden, wat zorgde voor een slechte concurrentiepositie en een te kort aan investeringen (Buyst, 2011, pp. 333). Dit toont aan dat de Waalse economie niet in staat was zich aan te passen aan de veranderlijke economie van de jaren 1960.

Terwijl de opkomst van olie in Wallonië voor grote problemen zorgde, wist Vlaanderen hiervan te profiteren. De expansiewetten zorgden voor een infrastructurele vernieuwing en industriële ontwikkeling. Daarnaast trad er een constante daling in transportkosten op. Vooral de provincie Antwerpen was goed instaat hiervan te profiteren. Via de haven werden olie en andere grondstoffen geïmporteerd om de sluiting van de Waalse mijnen te compenseren. Het gevolg hiervan was dat er moderne industrie opkwam in en rond de haven van Antwerpen. De import van olie zorgde hier voor de opkomst van olieraffinaderijen en petrochemische industrie (Buyst, 2011, pp. 333). Daarnaast droeg de oprichting van de Europese Economische Gemeenschap (EEG), in 1957, ook een steentje bij aan de ontwikkeling van Vlaanderen. Door de ontwikkeling van een grote Europese markt ontstond er grote interesse van buitenaf, vooral uit de Verenigde Staten. Grote multinationals wilden een graantje meepikken en opende dikwijls een vestiging in Vlaanderen. Vlaanderen had een goede positie vanwege lage lonen, gunstige ligging in het hart van de Euromarkt, goede bereikbaarheid en dichtbevolkte achterland. Vooral Vlaanderen trok de investeringen als gevolg van de expansiewet aan. Deze investeringen zorgden op hun beurt voor diversificatie en industriële modernisering in Vlaanderen (Van der Wee, 1987, pp. 205-206). Dankzij deze factoren was Vlaanderen in staat haar traditionele economie om te bouwen tot een moderne innovatieve economie met bloeiende industrieën als de auto- en scheepsbouwindustrie (Mnookin & Verbeke, 2009, pp. 161). De capaciteit om economische veranderingen aan te gaan wordt volgens Rodríguez-Pose vergroot door een hoge mate van sociaal kapitaal.

In Wallonië hadden de expansiewetten niet hetzelfde effect als deze in Vlaanderen hebben gehad. Een onderdeel van deze wetten is de afbouw en vervanging van verouderde sectoren. Echter kreeg de Waalse industrie juist in de jaren 60 van de 20ste eeuw een grote export-impuls door de grote toename in wereldhandel, waardoor deze industrieën niet werden afgebouwd of vervangen en het probleem zich vergrootte. Daarnaast was de Waalse industrie niet in staat voldoende investeringen te werven (Van der Wee, 1987, pp. 205-206).

Halverwege de jaren 1960 was het bruto regionaal product per capita in Vlaanderen voor het eerst hoger dan in Wallonië. Vandaag de dag is Vlaanderen substantieel rijker dan Wallonië. Het Vlaamse bbp per capita overstijgt dat van Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk. Terwijl Wallonië vergelijkbaar is met de armere regio's van Frankrijk en Italië (Mnookin & Verbeke, 2009, pp. 161).

De jaren 60 van de vorige eeuw waren economisch succesvol. De hoogconjunctuur, veroorzaakt door de groei van de export en expansiewetgeving, versterkte sociaal overleg. Onder invloed hiervan steeg het loonpeil tot het hoogste van Europa, daarnaast werden de secundaire arbeidsvoorwaarden en sociaal beleid verbeterd. Dit bracht echter wel een ernstig begrotingstekort en het gevaar van inflatie te weeg. De spanningen in de communautaire sfeer zorgden ervoor dat er weinig politieke aandacht was voor de economie (Van der Wee, 1987, pp. 206-208). De economische expansie in de jaren 1960 zorgde voor een verruiming van de overlegeconomie. Op die manier werd de invloed van sociale belangengroepen vergroot. Zo werden er met druk vanuit de belangengroepen verlies draaiende bedrijven gesubsidieerd, om zo creative destruction tegen te gaan. Ook werd op deze manier de verzorgingsstaat nog verder uitgebouwd na de crisis van 1975. De steeds groter wordende verzorgingsstaat kon slechts in stand worden gehouden door gigantische toename van het begrotingstekort (Van der Wee, 1987, pp. 208). Daarnaast zorgde de overlegeconomie ervoor dat de lonen door het land heen evenredig groeiden. De groeisectoren, vooral gelegen in Vlaanderen, stegen snel in arbeidsproductiviteit, wat ervoor zorgde dat de lonen snel mee konden stijgen. De traditionele sectoren, vooral gelegen in Wallonië, groeiden aanzienlijk langzamer in arbeidsproductiviteit, maar door de overlegeconomie stegen de lonen mee met de groeisectoren. Door de stijging van lonen in de traditionele sectoren werden de productiekosten te hoog en verslechterde de concurrentiepositie van traditionele sector (Van der Wee, 1987, pp. 208).

Hierboven is een duidelijk beeld geschetst van de ontwikkeling van Vlaanderen en Wallonië. Hieruit komt naar voren dat er in Vlaanderen sprake was van een hoge mate van innovatie, terwijl de innovatie in Wallonië lange tijd wordt geblokkeerd. Dit beeld past

uitstekend bij de theorie van Rodríguez-Pose, en duidt op een hogere mate van sociaal kapitaal in Vlaanderen.

Naar een federatie

In het licht van de economische ontwikkelingen van de jaren 50 en 60 van de twintigste eeuw, volgden er ook communautaire spanningen. Aan het begin van de jaren 60 groeiden de overheidsuitgaven door de grote subsidiëring en de uitbreiding van de verzorgingsstaat flink. In 1960 stelde de regering daarom de eenheidswet op, welke als doel had de staatsbegroting in evenwicht te brengen. In Wallonië braken er grote stakingen uit tegen de eenheidswet, maar deze werd in 1961 alsnog goedgekeurd door het parlement. De spanningen veroorzaakt door de eenheidswet, bereiken snel weer een volgend hoogtepunt. Deze keer ging het over de taalgrens. Vanaf de jaren 1920 bepaalde België de hand van de census of een gebied, Frans- of Vlaamstalig was. Op het moment dat minimaal 30 procent van de bevolking van een gebied in de census aangaf dat hun taal niet de taal van het gebied was, werd het gebied tweetalig (Deschouwer, 2009, pp. 44). Doordat de Franse taal dominant was in cultuur en economie betekende dit effectief dat het Vlaamstalige gebied kleiner werd. Vooral in het gebied rond Brussel vormde dit een probleem voor de Vlaamstalige Belgen. Brussel is een grotendeels Franstalig gebied omringd door Vlaamstalige gebieden. In deze regio zorgde de bepaling van de taal via de census ervoor dat er rond de twintig Vlaamse dorpen zijn opgenomen in het tweetalige Brussel (Deschouwer, 2009, pp. 44).

In 1963 werd het akkoord van Hertoginnedal gesloten. Dit akkoord laat duidelijk de macht en het vertrouwen van de Vlaamse kant zien. In het akkoord van Hertoginnedal verviel de taalbepaling aan de hand van de census. Er werd een vaste taalgrens opgesteld en de census zou in het vervolg geen vragen meer stellen over de gebruikte taal. Deze punten waren beide een winst voor de Vlaamstalige Belgen. Wel kregen de zes gemeenten die volgens de laatste census van een Vlaamstalig gebied naar een tweetalig gebied zouden gaan taalkundige instituties, zodat het publieke apparaat daar zowel in het Frans als in het Vlaams werkt. Het akkoord van Hertoginnedal werd in het parlement aangenomen onder groot protest van de Franstalige parlementariërs (Deschouwer, 2009, pp. 46). De eenheidswet en de taalgrens hebben de verhoudingen tussen Vlaanderen en Wallonië op scherp gezet. Wallonië was recent, door de sluiting van de steenkoolmijnen, geconfronteerd met de economische achteruitgang (Van der Wee, 1987, pp. 205-206). Als gevolg hiervan voelde Wallonië zich economisch bedreigd en angstig als minderheid in een staat die, in toenemende mate, zowel economisch als politiek door Vlaanderen werd gedomineerd. De unitaire staat zou niet in staat

zijn de Waalse economie uit het verval te halen. In Wallonië kwam steeds meer de vraag naar economisch federalisme. In Vlaanderen was de overtuiging dat er nog steeds sprake was van economische en sociale discriminatie tegen Vlaamssprekende Belgen (Mnookin & Verbeke, 2009, pp. 158 - 159). Wat de vraag naar cultureel federalisme aanwakkerde. De verschillende vraag naar federalisme geeft een indicatie van het verschil in sociaal kapitaal. In Vlaanderen is de vraag naar een Vlaamse culturele eenheid, een Vlaamse natie, gebaseerd op de gedeelde geschiedenis, wat op een hogere mate van sociaal kapitaal duidt. Aangezien cultuur en geschiedenis, naast identiteit, ook onderdeel zijn van het sociaal kapitaal van een regio. Terwijl de Waalse vraag slechts een economisch is.

In de loop van de jaren '60 werd de eerste stap gezet van een unitair België naar een federalistisch België. Hier werden van beide kanten ideeën voor geopperd. In Wallonië kwam het plan op om het land te verdelen in drie economische gewesten, Wallonië onder de taalgrens, Vlaanderen erboven en Brussel als onafhankelijk gewest. In Vlaanderen dachten zij er anders over. Hier zagen ze meer in een plan om België op te delen in cultuurgemeenschappen, een Vlaamse en een Franse gemeenschap (Deschouwer, 2009, pp. 45). In 1970 leidde dit tot een grondwetswijziging, waarin de gemeenschappen en gewesten vast worden gelegd. De gemeenschappen verdelen het land in drie delen, de Franse gemeenschap, de Vlaamse gemeenschap en de Duitse gemeenschap. De gemeenschappen zullen gaan over onderwerpen die over personen gaan, zoals cultuur, onderwijs, taal en persoonsgebonden beleid (Baudewyns & Dandoy, 2003, pp. 5). Tegelijkertijd wordt het land ook verdeeld in drie gewesten, het Waalse gewest, het Vlaamse gewest en het Brussel hoofdstedelijk gewest. Er was geen consensus te vinden met betrekking tot wat er met Brussel moest gebeuren, om die reden werd dit onderwerp vooruitgeschoven (Deschouwer, 2009, pp. 48-49). Bij de grondwetswijziging van 1980 worden de gewesten dan toch ingesteld. Na deze grondwetswijziging gaan de gewesten over onderwerpen die over het gebied gaan, zoals economische en regionale ontwikkeling en openbaar vervoer en huisvesting. Industrieel beleid bleef wel in de handen van de staat (Baudewyns & Dandoy, 2003, pp. 5). Het Vlaamse gewest is na deze wetswijziging op gegaan in de Vlaamse gemeenschap om één Vlaamse gemeenschap te creëren, aangezien dit in beginsel het doel was. Dit maakte het politieke systeem asymmetrisch, omdat er in Vlaanderen nu één parlement was en in Wallonië twee, het Waals parlement en het Franse gemeenschapsparlement (Baudewyns & Dandoy, 2003, pp. 5). Het opgaan van het Vlaamse gewest in de Vlaamse gemeenschap toont nog maar eens dat het in Vlaanderen vooral ging over het construeren van een culturele natie, met een gedeelde geschiedenis van onderdrukking en armoede. Dit draagt bij aan de mate van sociaal kapitaal.

Vlaamse Identificatie

Sinds de onafhankelijkheid van België in 1830 was er een focus op een unitaire Belgische cultuur. Deze cultuur werd gestimuleerd door de Franse elite en daarmee gebaseerd op de Franse taal. Het idee was dat er een enkele taal nodig was voor het opbouwen van een stabiele staat (Vos, Teich & Porter, 1993, pp. 133). Er werd voor Frans gekozen omdat dit een culturele taal is en omdat hiermee afstand werd genomen van de taal van de oude heerser, het Nederlandse koninkrijk. Als tegenwicht aan de Franse dominantie kwam de Vlaamse beweging op. Deze beweging stimuleerde de pro-Vlaamse gevoelens in een Frans gedomineerde staat en streed daarnaast voor de erkenning van Vlaams als officiële taal in België. Vanaf de jaren 1870 slaagde de Vlaamse beweging erin om de Vlaamse taal te emanciperen, met verschillende wetten die aan het eind van de 19^e eeuw de twee talen gelijktrokken (Vos, Teich & Porter, 1993, pp. 133). Echter de Vlaamse bevolking bleef nog wel achter gesteld. Hoewel de talen volgens de wet gelijk waren was Frans nog wel de dominante taal. Zo voelden veel Vlamingen zich aan het eind van de 19^e eeuw gediscrimineerd met sterke gevoelens dat Franssprekende sollicitanten voorrang kregen (Vos, Teich & Porter, 1993, pp. 136). Daarnaast was de Franse taal tot ver in de 20ste eeuw een noodzakelijkheid voor het verwerven van sociale status of om op te klimmen in het bureaucratische apparaat.

De Vlaamse beweging is in Vlaanderen al lange tijd bezig met het opzetten van een Vlaamse cultuur. Dit doel komt als reactie op de heerschappij van de Franse cultuur in België. Dit heeft zich geuit in de strijd om België tweetalig te maken, maar ook in de federale structuur is dit terug te zien. Zoals hierboven aangegeven was Vlaanderen bij de federalisering vooral bezig met het vormen van een cultuurgemeenschap (Deschouwer, 2009, pp. 45). Hier werd ook hard aan gewerkt, zowel voor als na de decentralisatie. In 1965 was het ministerie van onderwijs en cultuur de eerste die decentraliseerde in het ministerie van Vlaamse cultuur en haar Franse tegenhanger. Dit nieuwe ministerie probeerde aan de hand van vrijetijdsinfrastructuur, sportclubs, theaters, ect. de Vlaamse identiteit te bevorderen op twee manieren. Enerzijds horizontaal om de infrastructuur bij een zo breed mogelijk publiek te krijgen. Dit gebeurde door de nieuwe culturele centra niet in de grote steden te plaatsen, maar juist in de gebieden met een 'culturele achterstand' (Gosseye, 2012, pp. 273-276). De faciliteiten die gebouwd werden waren, vrij letterlijk, bedoeld om cultuur naar de mensen te brengen. Naast op horizontale wijze werd de infrastructuur ook gebruikt voor verticale bevordering van de Vlaamse identiteit. Dit werd vooral bewerkstelligd door de drempel voor

het gebruik van de infrastructuur zeer laag te maken. Dit zorgde ervoor dat de gehele Vlaamse bevolking in staat was gebruikt te maken van de infrastructuur. De regering ging ervan uit dat de deelname aan de culturele activiteiten een positieve invloed zou hebben op zowel het individu als op de Vlaamse samenleving als geheel. Dit gebeurde doordat de infrastructuur sociale ontmoetingen stimuleerde en op basis daarvan een gevoel van gemeenschap en een Vlaamse culturele identiteit moest opwekken (Gosseye, 2012, pp. 280-282).

Vlaanderen kent een geschiedenis van culturele onderdrukking en van actieve culturele vorming, met bij de laatstgenoemde een grote rol voor de Vlaamse regering. De culturele vorming is niet zonder resultaat geweest. Jaak Billiet, Bart Maddens en André-Paul Frogner bespreken in hun artikel de mate van identificatie van de Vlaamse bevolking en van de Waalse bevolking (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 915-919). Aan de hand van het 'Moreno vraagstuk' wordt in het artikel aangeduid met welke politieke instituties de bevolking van Vlaanderen en Wallonië zich identificeren. Het 'Moreno vraagstuk' draait om zelfidentificatie op een schaal van alleen Belgisch tot alleen Vlaams/Waals, met daar tussen de opties meer Belgisch dan Vlaams/Waals, evenveel Belgisch als Vlaams/Waals en meer Vlaams/Waals dan Belgisch.

De meest recente enquête die zij gebruiken dateert uit 2003. Hieruit valt op te maken dat het grootste deel van de Vlaamse bevolking zich evenveel Vlaams als Belgisch voelt. 42,8 procent van de bevolking identificeert zich zowel met België als staat als met de regio van Vlaanderen (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916-917). De Vlaamse bevolking voelt zich grotendeels dus nog wel Belgisch, hoewel de identificatie niet de dominant is. 31,3 procent van de Vlaamse bevolking identificeert zich meer (23,9 procent) of alleen (7,4 procent) met Vlaanderen. Dit is een aanzienlijk deel van de Vlaamse bevolking die de regio boven het land kiest. Hier zijn duidelijk de vruchten zichtbaar van de Vlaamse staatsinrichting, met een focus op Vlaamse cultuur en identiteit. In tegenstelling tot de Vlaamse identificatie is er slechts 25,9 procent van de Vlaamse bevolking die zich meer (14,0 procent) of alleen (11,9 procent) met België identificeert (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916-917). Dit staat in schril contrast met de identificatie van Wallonië die later aan bod komt. Deze enquête toont aan dat er in 2003 een hoge mate van identificatie met de regio was, maar liefst 74,1 procent van de Vlaamse bevolking identificeert zich minstens zoveel met Vlaanderen als met België.

Vanaf 1979 is er op vergelijkbare wijze aan de Belgische bevolking gevraagd met welk institutioneel niveau zij zich het meest identificeren, staat, gemeenschap, gewest, provincie of gemeente. Voor de Vlaamse bevolking was één keuze minder te maken, omdat

daar het gewest op is gegaan in de gemeenschap. Hieruit is op te maken dat er een daling gaande is op het vlak van identificatie met de regio (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916). Bij de eerste meting in 1979 gaf 44,99 procent van de Vlaamse bevolking aan zich te identificeren met de Vlaamse gemeenschap, terwijl slechts 34,35 procent aangaf zich met België te identificeren. Vanaf dat moment is er een ontwikkeling zichtbaar waar de identificatie met de regio over de jaren terugloopt tot 29,3 procent in 2003, terwijl de Belgische identificatie juist oploopt tot 53,8 procent.

Deze trend staat in contrast met de Vlaamse cultuurpolitiek, maar geeft wel een mooi beeld van het verloop van de geschiedenis. De cultuurpolitiek was na de oprichting van de Vlaamse gemeenschap van minder belang, aangezien de Vlaamse cultuur via het federalisme al beschermd was van de dominante Franse cultuur. Daarnaast laat deze trend ook zien dat de mate van Vlaamse identificatie een substantieel hoger niveau hebben gekend. De enquêtes zijn begonnen in 1979, maar zullen naar alle waarschijnlijkheid een beeld geven wat vergelijkbaar is met de jaren voorafgaande. Dit laat zien dat een meerderheid van de Vlaamse bevolking zich vooral identificeerde met de regio en de Vlaamse gemeenschap.

De Vlaamse geschiedenis sinds de onafhankelijkheid van België is gekenmerkt door een strijd voor de erkenning van de taal. Op basis hiervan is er sinds de 19^e eeuw een beweging, de Vlaamse beweging, bezig om Vlaanderen in een cultuurgemeenschap te verenigen. Vlaanderen kent dus een geschiedenis van culturele emancipatie, wat goed terug te zien is in de mate van identificatie met de regio. Zowel de gedeelde geschiedenis en cultuur als de identificatie met de regio duiden erop dat er in Vlaanderen een grote mate van sociaal kapitaal aanwezig is. De theorie van institutionele dichtheid stelt dat een hoge mate van sociaal kapitaal zorgt voor het bevorderen van het proces van kennis- en innovatieoverdracht, door onzekerheid en informatiekosten te verminderen. Daarnaast verbeteren de informele instituties de vereiste voorwaarde voor economische ontwikkeling. Ook zorgt sociaal kapitaal met de juiste prikkels voor een balans tussen competitie en samenwerking op lokaal niveau. Vlaanderen is erin geslaagd om door middel van sterke communautaire banden de juiste prikkels en condities voor ontwikkeling te bewerkstelligen. De case van ZuidWest-Vlaanderen laat goed zien hoe de regionale ontwikkeling vorm wordt gegeven.

De mate van identificatie met de regio, ondersteund door de gedeelde geschiedenis en de grote aandacht voor het creëren van een Vlaamse cultuur, laat zien dat er in Vlaanderen grote mate sociaal kapitaal aanwezig is. Zoals hierboven aangegeven bevordert sociaal kapitaal de ontwikkeling van een regio, door het stimuleren van samenwerking en

kennisoverdracht. De theorie van institutionele dichtheid stelt dat Vlaanderen in staat was te ontwikkelen omdat er in dit gebied een grote mate van sociaal kapitaal aanwezig is.

België op z'n Frans

Zoals hierboven genoemd was België na de onafhankelijkheid bezig met natievorming van de nieuwe staat. Hier werd gekozen voor een eentalig beleid op basis van de dominante Franse taal en cultuur (Vos, Teich & Porter, 1993, pp. 133). Het doel van het eentalige beleid was het oproepen van 'Belgzijn'. Als reactie hierop werd de Vlaamse beweging opgericht. Deze beweging had als doel de emancipatie van Vlaanderen en de Vlaamse taal. Deze kritiek werd door de Franse landgenoten echter niet zo opgevat. Door de Franstalige Belgen werd de emancipatiebeweging gezien als een onpatriottische beweging (O'Neill, 2000, pp. 115). Hierdoor was er veel oppositie tegen de Vlaamse emancipatie. Ook omdat veel Franse profijt hadden van de Francificatie van het land door de grote mate van discriminatie tegen niet-Franse inwoners op het vlak van werk, onderwijs en publieke diensten. Nadat België officieel tweetalig werd in 1898 kwam ook de Waalse beweging op. Dit was echter geen beweging voor de culturele emancipatie van Wallonië. Deze beweging gaf juist een tegen geluid aan de Vlaamse beweging, door een sterke nadruk te leggen op nationale eenheid (Baudewyns & Dandoy, 2003, pp. 4). De Eerste Wereldoorlog gaf deze gevoelens nog een boost. Doordat de Vlaamse beweging tijdens deze oorlog had gecollaboreerd met de Duitsers hadden zij een flinke deuk in het imago ontvangen. Met tot gevolg dat de meerderheid van de Franssprekende Belgen en zij die zich niet konden vinden in de Vlaamse aspiraties zichzelf als Belgische nationalistenvonden (Vos, Teich & Porter, 1993, pp. 138). De Waalse beweging heeft in de loop der tijd wel geprobeerd om Waalse natievorming van de grond te krijgen. Dit begon onder Walen in Brussel en spreidde zich later uit richting Luik. De natievorming vond plaats door middel van een nationale vlag, een volkslied en nationale feestdagen (Vogl & Hüning, 2010, pp. 229-232). Echter was dit proces een stuk minder succesvol dan de Vlaamse variant. Het is opvallend dat het geluid van de Franse, of Waalse, kant zich maar weinig op de eigen regio focust, maar nadrukkelijk bezig is met de nationale staat. In tegenstelling tot de Vlaamse regio waar het vormen van een Vlaamse natie met een eigen cultuur hoog in het vaandel stond.

Er is een duidelijk verschil te zien in de mate waarin de Vlaamse en de Waalse bevolking zich identificeert. Het onderdrukte Vlaanderen hecht meer waarde aan de regio, waar er vanuit de politiek actief wordt gewerkt aan het opbouwen van een Vlaamse cultuur. Daar tegenover staat Wallonië wat profiteert van de dominante Franse cultuur en zich op die

manier meer kan vinden in de Belgische staat. Dit resulteert dan weer in een mindere identificatie met de regio en een betere identificatie met de staat. Michael O'neill noemt nog een aantal redenen waarom Wallonië zich expliciet minder afscheid van de Belgische staat. Zo stelt hij dat er in meer recentere jaren meer vraag en connectie is met de staat omdat het economisch ondersteund dient te worden door Vlaanderen (O'neill, 2000, pp. 118). Daarnaast heeft Wallonië, dankzij de vroege industriële geschiedenis, veel immigratie gekend vanuit Vlaanderen. Veel arbeiders uit het arme Vlaanderen trokken naar het zuiden om zware arbeid te leven in het industrialiserende Wallonië. Deze arbeiders werden snel opgenomen in de op klasse gebaseerde cultuur. Hierbij stelt O'neill dat de Francofone cultuur *'has always been more reflective of universalism than of exclusive, particularistic values.'* (O'neill, 2000, pp. 118). Tot slot stelt O'neill dat de erfenis van een assimilerende Belgische cultuur diep verwerkt in de Waalse psyche.

In Wallonië was het verlangen naar een regionale identiteit aanzienlijk kleiner dan in Vlaanderen. Enerzijds komt dit doordat de Belgische identiteit in Wallonië als minder problematisch wordt gezien. Dit verkleint daardoor de noodzaak van een sub-nationale identiteit. Daarnaast is er geen uniform object van identificatie aanwezig in Wallonië (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 915). In Vlaanderen is het gewest opgegaan in de cultuurgemeenschap, wat ervoor zorgt dat er maar één entiteit was waar de identificatie naar toe getrokken kon worden. In Wallonië is dit niet het geval. Doordat er zowel een gewest en een gemeenschap aanwezig zijn, dit zorgt ervoor geen duidelijk instituut is waar de Walen mee identificeren. Dit zorgt voor een beperkte regionale identificatie en bewustzijn (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 915). Ook is uit het proces van federalisering op te maken dat een culturele gemeenschap voor Wallonië geen doel was. Wallonië was op zoek naar een economische federatie, terwijl Vlaanderen op zoek was naar een culturele federatie.

De eerdergenoemde enquêtes zijn ook afgenomen in Wallonië. De uitkomsten leveren een ander beeld dan de Vlaamse. De enquête op basis van het 'Moreno vraagstuk' laat zien dat de Waalse bevolking zich in 2003 een stuk meer met de Belgische staat identificeerde dan de Vlaamse bevolking. Uit deze enquête volgt dat slechts 11,9 procent van de Waalse bevolking zich meer (8,3 procent) of alleen (3,6 procent) Waals voelt. Dit staat in schril contrast met de 31,3 procent van de Vlaamse bevolking met dezelfde gevoelens (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916). 39,1 procent van de Waalse bevolking volgt zich zowel Waals als Belgisch, een aantal wat vergelijkbaar is met de 42,8 procent van de Vlaamse bevolking. De Walen die zich meer (18,2 procent) of alleen (30,8 procent) Belgisch voelen zijn echter wel in een ruime meerderheid. Bijna de helft, 49 procent, van de Waalse bevolking

identificeert zichzelf meer of zelfs alleen met België. Dit is bijna dubbel zo veel als de Vlaamse score (25,9 procent) op dit onderdeel. Uit het 'Moreno vraagstuk' volgt dat 88,1 procent van de Waalse bevolking zich ten minste evenveel Belg voelt als Waal. Waarvan het grootste deel zich vooral Belg voelt. Dit staat tegenover 51 procent van de bevolking die zich ten minste evenveel Waal voelt, waarvan een grote minderheid zich vooral Waals voelt (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916). Aan de hand van het 'Moreno vraagstuk' is vast te stellen dat er in 2003 een overduidelijk verschil is in identificatie met de regio tussen Vlaanderen en Wallonië. In Wallonië is de identificatie met de regio substantieel kleiner, wat een kleinere mate van sociaal kapitaal aanduidt.

Door de jaren heen heeft de identificatie van Wallonië eenzelfde trend meegemaakt als de identificatie van Vlaanderen. Dat wil zeggen dat het sinds de eerste enquête in 1979 zich meer is gaan identificeren met de staat als politieke institutie. Het is hierbij wel van belang om in het achterhoofd te houden dat Wallonië een extra institutie heeft waarmee de bevolking zich kan identificeren, het gewest. In 1979 identificeerde 54,3 procent zich met België, terwijl slechts 15,7 procent en 18,8 procent zich met de gemeenschap en het gewest identificeren (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916). Hier laat de Waalse bevolking al zien dat er een grotere mate van identificatie met de staat is. Deze aantallen staan in schril contrast met de Vlaamse cijfers, waar 45,0 procent zich met de gemeenschap identificeert en 'slechts' 34,4 procent zich met België identificeert. In Wallonië is de mate van regionale identificatie in 1979 dus al een stuk kleiner dan in Vlaanderen en dit verschil neemt toe tot 2003. In 2003 identificeert 67,9 procent van de Waalse bevolking zich met België, tegenover 6,1 procent met de gemeenschap en 10,3 procent met de regio (Billiet, Maddens & Frogner, 2006, pp. 916).

In Wallonië is sinds de onafhankelijkheid van België een sterke identificatie met de staat. Dit heeft enerzijds te maken met de dominantie van de Franse cultuur die van kracht was. Daarnaast klonk het ook als geluid tegen de cultuurpolitiek uit Vlaanderen. Echter heeft deze sterke identificatie met de staat een regionale, Waalse identificatie in de weg gestaan. Waalse identificatie heeft nooit grote vormen aangenomen.

Het gevolg hiervan is dat de 'Waalse identiteit' veel minder wordt gedragen dan haar Vlaamse tegenligger. De afwezigheid van een regionale identiteit en daarbij van een Waalse cultuur laat zien dat er in Wallonië maar in beperkte mate sociaal kapitaal aanwezig is. Sociaal kapitaal zorgt er op haar beurt weer voor dat de kennis- en innovatieoverdracht wordt verbeterd. Terwijl de juiste prikkels voor samenwerking en economische activiteiten ook worden verzorgd. Door de relatieve achterstand van Wallonië in sociaal kapitaal is er ook een

achterstand van de positieve effecten ervan. Door de achterstand van Wallonië in sociaal kapitaal was de regio niet in staat zich te ontwikkelen onder de inclusieve instituties die er in België van kracht waren.

Conclusie

Wallonië heeft in de 20ste eeuw een ommekeer gemaakt van een economische grootmacht, zowel nationaal als internationaal, naar een achter gebleven regio. Het economische verval werd duidelijk aan het begin van de jaren '60 van de vorige eeuw, Wallonië is hier nooit echt van is hersteld. Dit was een van de oorzaken van de vraag naar meer autonomie en een federalistische structuur vanuit Wallonië. Vanuit Vlaanderen was deze vraag echter meer gebaseerd op het idee van een Vlaamse cultuur en een culturele gemeenschap. Acemoglu en Robinson's historisch institutionalisme stelt dat het verschil in welvaart en ontwikkeling kan worden verklaard door het verschil in instituties die aanwezig waren in Vlaanderen en Wallonië. Echter was België toentertijd nog een unitaire staat waar boven en onder de taalgrens dezelfde instituties golden, waardoor deze theorie niet opgaat voor de case van België.

Vervolgens is er gekeken naar de theorie van institutionele dichtheid. Deze theorie stelt dat er naast de juiste, inclusieve instituties, ook een bepaalde mate van sociaal kapitaal moet zijn om een goede ontwikkeling te waarborgen. Sociaal kapitaal verbetert de kennis- en innovatieoverdracht en verzorgt de juiste prikkels voor samenwerking en economische activiteiten. De case van België ondersteunt deze theorie.

Ik heb laten zien dat er in Vlaanderen al lange tijd vraag was naar en ontwikkelingen richting een culturele gemeenschap. In Wallonië waren deze ontwikkelingen niet aanwezig. Hoogstens, was er een ontwikkeling gaande waar gezocht werd naar een Belgische cultuur als tegen geluid voor de Vlaamse ontwikkelingen. Daarnaast is er beschreven hoe Vlaanderen in staat was te innoveren na de Tweede Wereldoorlog. Dit terwijl er in Wallonië structureel werd gekozen voor het subsidiëren van verlies draaiende bedrijven. Tot slot heb ik aan de hand van het 'Moreno vraagstuk' laten zien dat de Vlaamse bevolking zich een stuk meer identificeert met haar regio dan de Waalse bevolking. Dit alles toonde het sociaal kapitaal dat nodig is om onafgebroken ontwikkeling te bewerkstelligen in Vlaanderen. Het stimuleert samenwerking in de regio en zorgt ervoor dat een economie relevant blijft in veranderlijke economische tijden. In Wallonië is hiervan in mindere mate sprake. De grote mate van identificatie met de staat, in plaats van de regio, en de gebrekkige aanwezigheid van een Waalse cultuur laten zien dat de mate van sociaal kapitaal in Wallonië een stuk kleiner is.

Volgens de theorie van institutionele dichtheid heeft dit een rol gespeeld bij het economische verval van Wallonië en bij het onvermogen om hiervan te herstellen. Aan de hand van deze theorie zouden de Waalse autoriteiten zich meer moeten inzetten voor natievorming. Met de opkomst van de Waalse natie of cultuur zou het sociaal kapitaal in de regio toe moeten nemen, waardoor de basis wordt gelegd voor een ontwikkeling.

Bibliografie

- Acemoglu, D. & Robinson, J.A. 2013. *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity and Poverty*. London: Profile Books.
- Baudewyns, P. & Dandoy, R. (2003). Federalism and social security in Belgium. *ECPR Joint Sessions*. Geraadpleegd van https://www.academia.edu/1238906/Federalism_and_social_security_in_Belgium.
- Billiet, J., Maddens, B. & Frogner, A. (2006). Does Belgium (still) exist? Differences in political culture between Flemings and Walloons. *West European Politics*, 29(5), pp. 912-932.
- Buyst, E. (2011). Continuity and change in regional disparities in Belgium during the twentieth century. *Journal of Historical Geography*, 37(3), pp. 329-337.
- De Vlaamse overheid. (z.d). Het Waalse gewest. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/het-waalse-gewest>.
- De Vlaamse overheid. (z.d). Organisatie van een provincie. Geraadpleegd van <https://www.vlaanderen.be/organisatie-van-een-provincie>.
- Deschouwer, K. (2009). *The politics of Belgium: governing a divided society*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.
- Gosseye, J. (2012). Leisure politics: the construction of social infrastructure and Flemish cultural identity in Belgium. *Journal of Urban History*, 38(2), pp. 271-293
- Mnookin, R. & Verbeke, A. (2009). Persistent nonviolent conflict with no reconciliation: The Flemish and Walloon in Belgium. *Law and Contemporary Problems*, 72(2), pp. 151-186.
- Musyck, B. (1995). Autonomous Industrialization in South West Flanders (Belgium): Continuity and Transformation. *Regional Studies*, 29(7), pp. 619-633.
- O'Neill, M. (2000). Belgium: language, ethnicity and nationality. *Parliamentary Affairs*, 53(1), pp. 114-134.
- Reid, A. & Musyck, B. (2000). Industrial Policy in Wallonia: A Rupture with the Past? *European Planning Studies*, 8(2), pp. 183-200
- Rodríguez-Pose, A. (2013). Do Institutions Matter for Regional Development? *Regional Studies*, 47(7), pp. 1034-1047.
- Van de Velden, W. (2018, 23 mei). Borsus: 'Wallonië loopt achter op Vlaanderen'. Geraadpleegd van <https://www.tijd.be/politiek-economie/belgie/wallonie/borsus-wallonie-loopt-achter-op-vlaanderen/10014665.html>

- Van der Wee, H. (1987). België en de economische uitdagingen van de 20ste eeuw.
Bijdragen en Mededelingen Betreffende de Geschiedenis der Nederlanden, 120(2), pp. 195-210
- Vogl, U. & Hüning, M. (2010). One nation, One language? The case of Belgium. *Dutch Crossing*, 34(3), pp. 228-47.
- Vos, L. (1993). Shifting nationalism: Belgians, Flemings and Walloons. In Teich, M & Porter, R (red.), *The national question in Europe in historical Context* (pp. 128-147). Cambridge: Cambridge University Press.